PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Helsinki 4.10.2018

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Professoriliiton lausunto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle hallituksen esityksestä (HE 123/2018 vp) eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt Professoriliitolta (myöhemmin liitto) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019. Pyynnön teemana on kysymys siitä, miten varmistetaan koulutuksen ja tutkimuksen korkea laatu sekä osaavan työvoiman riittävyys. Liitto lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Perusrahoituksen kehittämisellä korkeaan laatuun ja riittävään määrään. Tiedemyönteisellä ilmapiirillä innostuneita osaajia.

Korkealaatuisen tutkimuksen tulokset ovat yliopistojen opetuksen perusta ja uusien sovellusten mahdollistaja kaikkialla yhteiskunnassa. Hallituksen tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että suomalaiset ovat maailman osaavin kansa vuonna 2030. Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteena on, että tieteen taso nousee.

Tutkimuksen ja opetuksen laatu, kansainvälisesti tunnustettu tieteen korkea taso ja koulutuksella aikaansaatu osaaminen voidaan saavuttaa – ja pitää – vain tavoitteen mukaisella riittävän korkealla perusrahoituksella, jonka tueksi toteutetaan toimintaa kehittäviä erillisiä investointeja. On myös huomattava, että tieteellisen tutkimuksen ja korkeakouluopetuksen korkein kansainvälinen taso kohoaa jatkuvasti.

Tavoitteiden toteutumisen kannalta on myös tärkeää edistää tiedemyönteisen ja osaamista arvostavan ilmapiirin vahvistumista Suomeen. Jokaisen toimijan tulee puhein, teoin ja oman esimerkkinsä avulla kannustaa lapsia, nuoria ja aikuisia uteliaisuuteen, oppimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tiedemyönteisen ilmapiirin vahvistaminen kuuluu koko koulutusjärjestelmälle ja yhteiskunnalle.

Talousarviossa korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen määrärahat vähenevät.

Talousarviossa on huomioitu tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden muutoksessa 25 miljoonaa euroa nuorten tutkijoiden urien tukemiseen sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistamiskyvyn nostamiseen. Liitto pitää tätä hyvänä asiana. Talousarviossa on myös hyvää se, että vuoden 2018 tapaan vuodelle 2019 on Suomen Akatemialle budjetoitu 25 miljoonaa euroa tutkimuksen lippulaivojen rahoittamiseen. Kuitenkin valitettavasti korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen määrärahat (luokka 29.40) vähenevät 166 miljoonaa euroa vuoteen 2018 verrattuna. Talousarvio ei sisällä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pääomittamiseen vuonna 2018 varattuja eriä, yhteensä 70 miljoonaa euroa. Talousarviosta puuttuu myös korkeakouluopetuksen kehittäminen, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistaminen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantaminen (vuonna 2018 45,7 miljoonaa euroa) ja muu kärkihankerahoitus.

Liitto toteaa, että kaikki panostukset ovat tervetulleita, mutta toivoo ensi sijassa vakiintuneiden, jo olemassa olevien rahoitusinstrumenttien käyttämistä. Lippulaivahanke ja muut uudet välineet valitettavasti lisäävät entisestään tutkimushenkilöstön resurssien käyttämistä tutkimusrahoituksen hakemiseen ja laajentavat tutkimushallintoa.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Business Finlandin rahoitusvaltuus nousee.

Business Finlandin avustusvaltuuksia lisätään 69 miljoonalla eurolla. Tosin hallituskauden alussa innovaatiorahoituksesta leikattiin 120 miljoonaa. Business Finlandin rahoitusvaltuutus nousee vuoteen 2018 verrattuna reilut 20 miljoonaa euroa, koska kärkihankerahoitus poistuu. Business Finlandin toimintamenomäärärahoja ehdotetaan lisättävän 13 miljoonalla eurolla. Liiton mielestä rahoitusvaltuuden nostaminen on hyvä asia, mutta määrä ei ole riittävä.

Tutkimukselle ja ylimmälle opetukselle asetetut tavoitteet ovat ristiriidassa niille suunnattujen panostusten kanssa.

Tiede- ja innovaatiopolitiikalla hallituksen tarkoituksena on vahvistaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Pääministerin johtaman Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) tavoitteena on nostaa Suomen TKI-rahoituksen BKT-osuus 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. TKI-menojen osuus BKT:sta on valitettavasti laskenut merkittävästi viime vuosina (niiden osuus oli 3,64 % vuonna 2011 ja arvion mukaan 2,75 % vuonna 2018).

Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -visiossa halutaan nostaa korkeakoulutettujen osuus puoleen ikäluokasta. Liitto korostaa, että tähän tavoitteeseen pääsemiseen tarvitaan riittävät resurssit. Läpäisyn lisäämiseksi korkeakouluissa on tehty jo huomattavasti toimia, kuten opintojen sisällöllisten ja aikataulullisten päällekkäisyyksien poistaminen ja sujuvoittaminen, monipuoliset opintojen suunnittelua tukevat palvelut, etäopiskelumahdollisuuksien tarjoaminen sekä aikaisempien opintojen hyväksyminen osaksi tutkintoa. Läpäisyn tehostaminen edelleen vaatii huomattavaa panostusta opetuksen resursseihin. Lisäksi liitto toteaa, että suomalaiset yliopistot ovat maailman kärjessä työelämäyhteistyössä niin tutkimuksessa kuin opetuksessakin. Suomalaisessa yhteiskunnassa on tavallista, että useilla aloilla opiskelijat sijoittuvat opiskelujaan vastaaviin työtehtäviin jo opiskelujen aikana. On siis virheellistä arvioida työhän siirtymistä pelkästään tutkinnon valmistumispäivän perusteella. Opintojen aikainen työskentely pidentää valmistumisaikoja, mutta syventää merkittävästi opiskelijoiden osaamista ja taitoja, nostaa osaamisen laatua sekä edistää opiskelijan työllistymistä oman alansa vaativiin tehtäviin. Tämä on sekä opiskelijoiden että työelämän etu. Työnantajat palkkaavat opiskelijoita mielellään ja on väärin tavoitella yksipuolisesti lyhyttä valmistumisaikaa. On myös väärin vaatia yliopistoja puuttumaan opintojen pituuteen niiltä osin, joihin yliopistoilla ei ole mahdollisuutta omilla toimillaan vaikuttaa ja jotka ovat myös suomalaisten työelämän ja yliopisto-opintojen vahvuus. Liitto edellyttää, että 50 % korkeakoulutustavoite tulee toteuttaa koulutuksen korkea laatu säilyttäen ja täysimääräisesti resursoiden.

Maan hallituksen panostukset yliopistoihin ja tutkimukseen ovat ristiriidassa koulutus- ja tiedepolitiikalle asetettujen tavoitteiden kanssa. 1990-luvun kokemusten mukaan korkeatasoinen opetus ja tutkimus, ja ne mahdollistava yliopistojen ja tieteellisen tutkimuksen voimavarojen lisääminen, tuottavat hyviä tuloksia. Liitto korostaa, että yliopistoissa annettava ylin opetus ja tieteellinen tutkimus sekä taiteellinen toiminta ovat kannattava investointi tulevaisuuteen.

Yliopistojen määrärahaleikkaukset ovat johtaneet henkilöstön massiivisiin irtisanomisiin, määräaikaisten työsuhteiden päättymisiin ja avautuvien tehtävien täyttämättä jättämisiin. Yliopistoissa työskentelevien henkilöiden määrä on vähentynyt syyskuusta 2013 syyskuuhun 2017 noin yhdeksällä prosentilla.

Liitto on erityisen huolestunut siitä, että kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on yliopistoissa pienentynyt kahdeksana vuotena peräkkäin. Marraskuusta 2009 syyskuuhun 2017 kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on vähentynyt 399 professorilla (16,6 %) lukumäärän olleessa viime vuonna 1999.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Liitto on myös huolestunut osaamisvaihtotaseen negatiivisesta kehityksestä. Vuosien 2005–2015 aikana Suomesta lähti ulkomaille 3 124 tutkijakoulutettua, kun tulijoita oli 1 963. Tutkijakoulutettuja lähti Suomesta vuonna 2016 120 enemmän kuin vuonna 2015. Suomi menettää tutkijoitaan pääasiassa niihin tiedemaihin, joiden taloudelliset panostukset tieteeseen ovat laadullisesti ja määrällisesti Suomea korkeammat.

Yliopistoindeksin jäädytys peruttava.

Aikaisemmin toteutetun yliopistolain 49 §:n väliaikaisen muutoksen seurauksena yliopistoindeksi on jäädytetty kokonaan vuosiksi 2016 - 2019. Yliopistoindeksin tarkoituksena on ollut taata yliopistojen voimavarakehitys inflaatiota vastaavaksi. Eri ennusteiden mukaan inflaatio kiihtyisi vuonna 2019. Yliopistoindeksin jäädyttäminen vähentää yliopistojen voimavaroja vuonna 2019 noin 35 miljoonan verran.

Koska Suomen talouden tilanne on muuttunut paremmaksi, hallituskauden alussa päätetty ja vuoteen 2020 ulottuva yliopistoindeksin jäädytys tulee perua. Liitto muistuttaa, että indeksin jäädyttämisen piti olla väliaikainen toimenpide.

Tohtoreitten osuutta yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöstössä kasvatettava.

Tutkimus- ja innovaationeuvoston valmisteleman vision tavoitteissa korostuu osaamistason nostaminen. Pitemmän aikavälin tavoitteena on kasvattaa tohtoreitten osuus yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöistä 15 prosenttiin nykyisestä 5 prosentista. Liiton mielestä tohtoreiden osuuden kasvattaminen yritysten tutkimus- ja kehityshenkilöistä on kannatettava tavoite, jota olisi syytä edistää talousarviossa esimerkiksi yritystukijärjestelmän uudistamisen kautta. Liitto toteaa, että yliopistojen ja yritysten yhteistyötä kohentaisi se, että yrityksissä työskentelisi nykyistä enemmän tohtoritasoisia yhteistyökumppaneita.

Muita talousarvion panostuksia.

Talousarvion mukaan Teknologiatutkimuskeskus VTT Oy:n strategisen tutkimuksen vahvistaminen saa noin 9 miljoonan euron lisämäärärahan. Liitto pitää tätä hyvänä asiana.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle tulee jonkin verran lisärahaa. Budjetin mukaan terveydenhuollon yksiköiden yliopistotasoista tutkimusta rahoitetaan 21 miljoonalla eurolla ja terveydenhuollon yksiköiden lääkäri- ja hammaslääkärikoulutusta korvataan 96 miljoonalla eurolla. Molemmat säilyvät suunnilleen edellisvuoden tasossa.

Lopuksi

Liitto korostaa, että yliopistot ja muu tutkimus tulee nähdä investointina tulevaisuuteen. **Yliopistoindeksin jäädyttämisestä sekä kaikista muista yliopistoihin ja tieteelliseen tutkimuksen ja taiteelliseen toimintaan kohdistuvista talousarvioesitykseen sisältyvistä määrärahaleikkauksista tulee luopua.**

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jouni Kivistö-Rahnasto
puheenjohtaja

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja